

Ще з радянських часів у нашій свідомості існують певні стереотипи щодо Другої світової війни. Зокрема, що в цій загибло 20 мільйонів людей - громадян колишнього СРСР. Або що основний тягар війни виніс на собі російський народ. Нарешті, що найбільше втрат серед інших народів зазнали євреї.

Спробуємо подивитися на все це з іншої точки зору. І допоможе нам у цьому уродженець Львівщини, професор Сорбонського університету Володимир Косик. Ще 1986 року в Парижі з'явилась його книга "Націонал-соціалістична Німеччина й Україна". 1993 року її переклали українською й видали під назвою "Україна і Німеччина у Другій світовій війні".

Ця книга не втратила своєї актуальності й досі. Її цінність, перш за все, полягає в тому, що автор широко використав архіви Третього рейху. А всім відомо, як гітлерівці скрупульозно підраховували все: і свої здобутки, і втрати. Тому сумніватися в правдивості даних не доводиться.

Тепер щодо цифри в 20 мільйонів радянських жертв. Зрозуміло, що вона була взята "зі стелі", без вивчення архівних даних, без точних наукових розрахунків. 1995 року, до 50-річчя Перемоги, росіяни оприлюднили нову цифру - 27 мільйонів радянських людей загибло під час Другої світової війни. Звідки взялися "зайві" 7 мільйонів, на підставі яких даних - незрозуміло. Очевидно, це було зроблено з пропагандистською метою: щоб показати всьому світові, яких страждань зазнав радянський народ. Тому маніпулювання в сім мільйонів людських душ мало, на думку авторів ідеї, спрацювати на імідж незалежної Росії.

Натомість Володимир Косик стверджує, що загальні втрати не перевищували 18 мільйонів чоловік. При цьому він посилається на різноманітні джерела, доводить це відповідними розрахунками.

Завищуючи загальні втрати й роблячи акцент на тому, що люди загибли від фашистів, Росія й досі не спромоглася оприлюднити даних, скільки мільйонів людей загибло в сталінських концентраційних таборах. Тоді цифра у 27 мільйонів чоловік, які загибли від Гітлера та Сталіна, справді, може видатися замалою.

Володимир Косик переконливо доводить, що найбільший тягар війни на собі винесла Україна. За його даними, вона втратила 8 мільйонів чоловік, тобто майже кожен п'яту людину, яка жила тоді на території України, або до 45 відсотків загальних втрат СРСР. Всього, за даними вченого, під час Другої світової війни на фронті та на окупованих територіях загибло 18 мільйонів радянських людей. Для порівняння: Німеччина втратила 6,5 мільйона чоловік, Росія - до 6 мільйонів, Польща - 5 мільйонів.

Не слід забувати і про так звані демографічні втрати. Якщо в січні 1941 року в Українській РСР проживало 41,9 мільйона чоловік, то в 1945 - 27,4 мільйона. Різниця в

14,5 мільйона - це вбиті, померлі від хвороб і голоду, евакуйовані, депортовані, мобілізовані, емігранти, втрати у природному прирості.

Або ще один красномовний факт. Усього німці депортували з радянських територій 2,8 мільйони чоловік. У той же час із України до Німеччини як робочу силу було вивезено 2,2 мільйони чоловік або майже 80 відсотків від усіх депортованих.

Володимир Косик пише: "У світі знають долю чеського села Лідіце і французького села Орадур-сюр-Глан. Німці спалили ці села разом із сотнями мешканців. Але хто в світі знає, що на Україні було 250 таких сіл, як Лідіце і Орадур (97 на Волині, 32 у Житомирській області, 21 у Чернігівській області, 17 у Київській області та ін.?)".

Величезними були в Україні й масштаби руйнувань, спричинених війною: 714 міст і містечок та 28 тисяч сіл було зруйновано чи спалено, 10 мільйонів чоловік опинилося без притулку, було знищено 16150 підприємств, 33 тисячі шкіл і навчальних закладів, 18 тисяч лікарень і диспансерів. Матеріальні збитки України оцінювались у 286 мільярдів карбованців (загальні збитки СРСР становили 679 мільярдів, з яких 255 мільярдів у Росії, 75 мільярдів у Білорусії, 20 мільярдів у Латвії, 17 мільярдів у Литві та 16 мільярдів в Естонії). Якщо збитки в Україні становили 42 відсотки від загальних збитків СРСР, то коли 1943-1945 року уряд виділив на відбудову радянських територій 75 мільярдів карбованців, Україні перепало лише 18,3 мільярди, тобто 24 відсотки від загальної суми.

Імперська Росія просто прикрилась Україною, коли Гітлер мав намір знищити СРСР. Звідси - такі великі людські та матеріальні втрати України, які не можна порівняти з російськими чи німецькими.

Нарешті про єврейські втрати. Самі євреї стверджують, що вони найбільше постраждали під час другої світової війни, називаючи цифру в шість мільйонів жертв. Голокост - це найбільша трагедія єврейського народу.

Звичайно, скрупульозно підраховувати, кого більше вбили - українців чи євреїв, - справа невдячна. Бо навіть зі смертю однієї людини, казав філософ, умирає Всесвіт. Інша справа, що українці, яких, за статистичними даними, загинуло більше, ніж євреїв, не мають свого Голокосту. Більше того, в усьому цивілізованому світі жертви України не сприймаються як такі, що були найбільшими під час Другої світової війни.

Що стосується єврейських втрат, то Володимир Косик пише про це так:

"У перші тижні окупації єврейське населення методично винищували айнзацкоманди, потім євреїв зганяли у гетто в містах і депортували до концентраційних таборів. Оцінки стосовно винищення єврейського населення на всій території Радянського Союзу вагаються від 700 тисяч до одного мільйона 50 тисяч (на приблизно 10 мільйонів цивільних жертв). Треба все ж додати до цих оцінок і близько 1,2 мільйони єврейських жертв на західних територіях Білорусії та України, які зараховують до втрат Польщі. Таким чином, єврейські втрати становили, мабуть, від 1 мільйона 700 тисяч до 2 мільйонів 200 тисяч чоловік. Деякі автори вважають більш достовірною цифру від 2 з

половиною до 3 мільйонів. Зате радянські джерела дають цифру 1,2 мільйона. Втрати єврейського населення на Україні приблизно становлять 1,5 - 1,8 мільйона (на 5,5 мільйонів усіх цивільних жертв)".

Ми поволі позбуваємося стереотипів минулого. Проте цей процес відбувається занадто повільно. Ми самі ще не усвідомили, що Україна була в епіцентрі Другої світової війни. Ми не можемо цього довести до відома світової громадськості. Або ж світова громадськість, знаючи все достеменно, не хоче нас почути.

Але найстрашніше полягає в тому, що ми не робимо належних висновків. На двадцятому році незалежності Україна остаточно не визначилася в своїх політичних, економічних і соціальних пріоритетах. Ми й надалі залишаємося слабкою державою, а це завжди підштовхує наших сильніших суперників до того, щоб укотре зробити Україну жертвою своїх геополітичних зазіхань.

Анатолій Власюк, прес-служба БФ "Підтримки Українських ініціатив"

<http://lug-kray.do.am/publ/1-1-0-52>